

Vide un klimata pārmaiņas

Ko Eiropas Parlaments dara šajā jomā?

Eiropas Parlamenta
birojs Latvijā

Eiropas Parlaments (EP) regulāri aptaujā Eiropas Savienības (ES) iedzīvotājus, lai noskaidrotu: kas mums visvairāk interesē, rūp vai satrauc? Atbilstoši EP Eirobarometra datiem, ES pilsoņi, arī Latvijas iedzīvotāji, kā vienu no prioritātēm min vides un klimata pārmaiņas.

Klimata pārmaiņas ir globālas, tās skar visus Eiropas reģionus un Latviju. Eiropieši uzskata, ka cīņa pret klimata pārmaiņām ir viena no prioritārajām EP darba jomām. [2019. gada oktobrī](#) veiktā EP Eirobarometra dati liecina, ka Latvijā vides un klimata pārmaiņu jautājumus par svarīgāko EP darba prioritāti uzskata 15% aptaujāto pilsoņu, bet ES kopumā tos par būtiskiem EP darbā uzskata 32%. Latvijas iedzīvotāju visbiežāk minētā vides problēma ir atkritumu daudzuma palielināšanās un to apsaimniekošana.

Līdz šim brīdim, kopumā 20% no ES budžeta tiek atvēlēti klimata politikas pasākumiem. Saskaņā ar Parīzes nolīgumu par klimata pārmaiņām, ES ir noteikusi jaunus mērķus 2030. gadam — panākt siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājumu par 40% salīdzinājumā ar 1990. gadu, palielināt atjaunojamās enerģijas patēriņu līdz 32% un nodrošināt energoefektivitātes pieaugumu par 32,5%. Viens no galvenajiem ES mehānismiem un politikas instrumentiem cīņā pret klimata pārmaiņām ir ES emisiju kvotu tirdzniecības sistēma. ES ir ierobežojusi vieglo automobiļu un autofurgonu radītās CO₂ emisijas, un ir ierosināti līdzīgi noteikumi kravas automobiļiem.

EIROPAS ZAĻAIS KURSS - Eiropas ceļš uz klimata neitralitāti

2019. gada novembrī [Eiropas Parlaments pasludināja ārkārtas stāvokli klimata jomā](#) norādot, ka Eiropas Savienībai ir jāaņem siltumnīcefekta gāzu emisijas līdz 2050. gadam samazināt līdz nullei. EP deputāti arī vēlas, lai Komisija nodrošinātu, ka visi tiesību aktu un budžeta priekšlikumi ir pilnībā saskaņoti ar mērķi ierobežot globālo sasilšanu līdz 1,5°C. Tam sekoja Eiropas Komisijas priekšsēdētājas Urzulas fon der Leienas [“Eiropas zaļā kursa” izklāsts](#), kurš paredz ES kļūšanu par klimata neitrālu kontinentu līdz 2050. gadam. Tas ir vērienīgu pasākumu kopums, kura nolūks ir dot ES iedzīvotājiem un uzņēmumiem iespēju gūt labumu no pārejas uz ilgtspējīgu zaļo ekonomiku. Šos pasākumus papildina sākotnējais svarīgu risinājumu ceļvedis. Tie ir, piemēram, emisiju pamatīgi samazinājumi, investīcijas visprogresīvākajā pētniecībā un inovācijā, kā arī Eiropas dabiskās vides saglabāšana. 2020. gada janvārī EP deputāti [atbalstīja](#) Eiropas zaļo kursu un prasīja to padarīt vēl stingrāku.

Nozīmīgi EP LĒMUMI klimata un vides jomā:

- [EP apstiprināja vienreizlietojamās plastmasas aizliegumu pēc 2021. gada](#), nosakot, ka ES valstīs jāpārtrauc vienreizlietojamo galda piederumu, salmiņu, vates kociņu tirdzniecība. Līdz 2029. gadam otrreizējai pārstrādei jāsavāc 90% plastmasas pudeļu. Jaunie noteikumi stiprinās arī “piesārņotājs maksā” principu, ieviešot ražotāja paplašinātas atbildības (RPA) shēmas. Tāda attieksies, piemēram, uz cigarešu ražotājiem. RPA tiks piemērota arī zvejas rīkiem - jūrā pazudušo tīklu savākšanas izmaksas būs jāsedz ražotājiem, nevis zvejniekiem.
- [EP atbalstīja automašīnu CO2 izmešu ierobežošanu](#) - 37,5% CO2 izmešu samazinājumu līdz 2030. gadam jaunām vieglajām automašīnām un mikroautobusiem, kā arī ražotājiem, kuru ražoto auto modeļu vidējais izmešu apjoms pārsniegs noteiktās robežas, būs jāmaksā par pārsniegtajām emisijām.
- [EP atbalstīja patērētājiem un videi draudzīgāka elektroenerģijas tirgus izveidi](#). Vismaz 70% pārdotās enerģijas būs jānodrošina iespēja brīvi šķērsot valstu robežas, lai tā tuvotos ES mērķim līdz 2030.

gadam enerģijas patēriņa bilancē nodrošināt 32% atjaunojamo resursu īpatsvaru. Jāizbeidz arī valstu atbalsts ogļu spēkstacijām un jaunie noteikumi šīs iespējas ierobežos - no spēkā stāšanās brīža attiecībā uz visām jaunajām ogļu elektrostacijām, bet no 2025. gada - uz esošajām spēkstacijām.

- [EP noteica vērienīgus mērķus atjaunojamo resursu un energoefektivitātes jomās](#), kas spēlēs būtisku lomu ES klimata politikas īstenošanā. Līdz 2030. gadam energoefektivitāte ES jāuzlabo par 32,5%, kas ļaus samazināt rēķinus, atkarību no naftas un gāzes piegādātājiem, uzlabos gaisa kvalitāti un saudzēs klimatu. Atjaunojamo energoresursu īpatsvaram patēriņā jāsasniež vismaz 32%. Abus mērķus paredzēts pārskatīt 2023. gadā. Jaunie noteikumi dos ES iedzīvotājiem tiesības ražot atjaunojamo enerģiju pašu patēriņam un pārdot neizmantoto enerģiju.
- [EP atbalstīja dalībvalstu mērķu noteikšanu klimata aizsardzībai un mežsaimniecības attīstībai](#), mežu izcīršanu pilnībā kompensējot ar jauniem stādījumiem. Nacionālie mērķi ir daļa no ES apņemšanās līdz 2030. gadam par 30% samazināt CO2 emisijas (salīdzinot ar 2005. gadu).
- [EP atjaunināja ēku energoefektivitātes direktīvu](#), mērķis ir līdz 2050. gadam veicināt ēku būvniecību ar energopatēriņu tuvu nullei. Noteiktas arī elektromobilitātes prasības jaunām un renovētām ēkām.
- [EP pieņēma 4 likumus saistībā ar aprites ekonomiku](#): vairāk pārstrādes, mazāk atkritumu poligonos. Aprites ekonomika ir sistēma, kas paredz samazināt atkritumu apjomu, nodrošinot pēc iespējas ilgāku materiālu un produktu izmantošanu un veicinot to pārstrādi un atjaunošanu. Noteikti vērienīgi atkritumu pārstrādes mērķi: no 44% patlaban līdz 55% 2025. gadā ; 65% - 2035. gadā. Poligonos: ne vairāk kā 10% atkritumu 2035. gadā. EP arī aicina dalībvalstis līdz 2030. gadam par 50% samazināt pārtikas atkritumus! Labāka atkritumu apsaimniekošana var uzlabot situāciju vides un veselības jomā, kā arī sniegt ieguldījumu cīņā ar klimata pārmaiņām.
- [EP atbalstīja konkrētus priekšlikumus, lai veicinātu iedzīvotāju uzticēšanos un attiecīgi dzeramā krāna ūdens patēriņu](#) - tas ir ievērojami lētāks un videi draudzīgāks nekā pudelēs pildīts dzeramais ūdens. EP ieteicis pasākumus piesārņotāju samazināšanai un krāna ūdens kvalitātes paaugstināšanai, kā arī tā pieejamības veicināšanai sabiedriskās vietās, restorānos un kopumā.
- [EP atbalstīja kravas auto CO2 izmešu samazinājumu līdz 2030. gadam](#). Eiropas Parlamenta deputātu apstiprinātais izmešu samazinājuma mērķis (35%) jaunām kravas automašīnām ir augstāks par Eiropas Komisijas piedāvāto (30%). Jau līdz 2025. gadam būtu jāsasniež 20% robeža. Ražotājiem arī būs jāpalielina zemu vai bezizmešu auto tirgus daļa līdz 20% 2030. gadā un 5% jau 2025. gadā.

Jautājumi saistībā ar ES vides un klimata pārmaiņām pamatā ir šo EP KOMITEJU kompetencē:

- Vides, sabiedrības veselības un pārtikas nekaitīguma komiteja (ENVI). No Latvijas ENVI komitejā strādā Inese Vaidere (Eiropas Tautas partijas (Kristīgie demokrāti) grupa) un Dace Melbārde (Eiropas Konservatīvo un reformistu grupa).
- Rūpniecības, pētniecības un enerģētikas komiteja (ITRE). No Latvijas ITRE komitejā strādā Ivars Ijabs (Renew Europe) un Andris Ameriks (Eiropas Parlamenta sociālistu un demokrātu progresīvās alianses grupa).
- Lauksaimniecības un lauku attīstības komiteja (AGRI).
- Ekonomikas un monetāro jautājumu komiteja (ECON). No Latvijas ECON komitejā strādā Inese Vaidere (Eiropas Tautas partijas (Kristīgie demokrāti) grupa) un Roberts Zīle (Eiropas Konservatīvo un reformistu grupa).
- Iekšējā tirgus un patērētāju aizsardzības komiteja (IMCO). No Latvijas IMCO komitejā strādā Ivars Ijabs (politiskā grupa "Renew Europe").

Likumdošanas process Eiropas Savienībā

Eiropas Parlaments un ES Padome (dalībvalstu ministri) kopīgi pieņem ES likumus. Latvijā līdz pat 80% likumu balstīti uz ES lēmumiem. Lai arī Eiropas Komisija (EK) ir vienīgais ES likumdošanas iniciators, Eiropas Parlaments var norādīt, kādi jauni tiesību akti būtu vēlami vai atjaunināmi esošie, un prasīt EK, lai tā sagatavo likumdošanas priekšlikumus.

03/2020

Eiropas Parlamenta birojs Latvijā

Aspazijas bulvāris 28, Rīga, LV-1050, Tālrunis: +371 67085460, E-pasts: epriega@europarl.europa.eu, www.europarl.lv